

Uchwała z dnia 10 stycznia 2007 r., III CZP 134/06

Sędzia SN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Marian Kocon

Sędzia SN Iwona Koper

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Teresy P. przeciwko Piotrowi G. i Bernadecie D.-G. o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 10 stycznia 2007 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w Krakowie postanowieniem z dnia 27 września 2006 r.:

"Czy opłata podstawowa wymieniona w art. 11 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398) jest opłatą w wysokości stałej, o jakiej mowa w przepisie art. 130² § 3 k.p.c.?"

podjął uchwałę:

Opłata podstawowa wymieniona w art. 11 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398) jest opłatą w wysokości stałej w rozumieniu art. 130² § 3 k.p.c.

Uzasadnienie

Zagadnienie prawne przedstawione Sądowi Najwyższemu wyłoniło się przy rozpoznawaniu przez Sąd Apelacyjny w Krakowie zażalenia na postanowienie Sądu Okręgowego w Tarnowie odrzucające apelację powódki. Przyczyną odrzucenia apelacji, wniesionej przez adwokata reprezentującego powódkę zwolnioną od kosztów sądowych, było nieuiszczenie opłaty podstawowej. Jako podstawę prawną swego rozstrzygnięcia Sąd pierwszej instancji wskazał art. 130² § 3 k.p.c.

Sąd Apelacyjny powziął wątpliwość, czy opłata podstawowa wymieniona w art. 11 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) jest opłatą w wysokości stałej, o jakiej mowa w art. 130² § 3 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pojęcie opłaty w wysokości stałej zostało wprowadzone do polskiego porządku prawnego w 1938 r. wraz z wejściem w życie dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 listopada 1938 r. o usprawnieniu postępowania sądowego (Dz.U. Nr 89, poz. 609). Dekretem tym dodano do kodeksu postępowania cywilnego z 1930 r. (jedn. tekst: Dz.U. z 1932 r. Nr 112, poz. 934 ze zm.) przepis art. 141 § 4, zgodnie z którym, jeżeli pismo, podlegające opłacie w wysokości stałej, wniesione przez adwokata nie jest należycie opłacone, przewodniczący zwróci pismo bez wzywania do uiszczenia należnej opłaty. Jednocześnie dodano do art. 13 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Przepisy o kosztach sądowych (Dz.U. Nr 93, poz. 837 ze zm.) następujące zdania: „Przepisu co do wezwania o uiszczenie należnej opłaty nie stosuje się do pism wnoszonych przez adwokata, podlegających opłacie w wysokości stałej. Pisma takie, jeżeli nie są należycie opłacone, będą od razu zwrócone”. Przepis art. 141 § 4, oznaczony w 1950 r. jako art. 137 § 4, obowiązywał do czasu wejścia w życie kodeksu postępowania cywilnego z 1964 r., który nie normował już postępowania z nienależycie opłaconymi pismami. Przytoczony fragment art. 13 Przepisów o kosztach sądowych z 1934 r. przejęty został natomiast w niezmienionej redakcji – jako art. 13 ust. 2 – przez dekret z dnia 6 grudnia 1946 r. - Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 70, poz. 382) oraz – również jako art. 13 ust. 2 – przez ustawę z dnia 30 grudnia 1950 r. - Przepisy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 58, poz. 528).

W ustawie z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 24, poz. 110) zawarto przepis art. 17 stanowiący, że pisma wnoszone przez adwokata, które nie są należycie opłacone, zwraca się bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej. Bez wezwania o uiszczenie opłaty należy również odrzucić wnoszone przez adwokata środki zaskarżenia podlegające opłacie w wysokości stałej. Przepis ten nie był zmieniany aż do uchylenia ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z 1967 r.

W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych przeniesiono regulację rygorów nieuiszczenia należnych opłat do kodeksu postępowania cywilnego, dodając do niego m.in. art. 130². Przepis art. 130² § 1 k.p.c. stanowi, że pismo wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, które nie

zostało należycie opłacone, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu. W myśl natomiast art. 130² § 3 k.p.c., sąd odrzuca bez wezwania o uiszczenie opłaty pismo wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego środki odwoławcze lub środki zaskarżenia (apelację, zażalenie, skargę kasacyjną, skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty, skargę na orzeczenie referendarza sądowego) podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia.

Zwrot „opłata w wysokości stałej” nie został zdefiniowany ani w kodeksie postępowania cywilnego, ani w przepisach o kosztach sądowych, nie ulega jednak wątpliwości, że pojęcie opłaty w wysokości stałej odwołuje się do opłat przewidzianych w przepisach o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Należy zauważyć, że w obowiązującej ustawie o kosztach sądowych nie posłużono się pojęciem "opłaty w wysokości stałej", lecz wyróżniono trzy rodzaje opłat: stałą, stosunkową i podstawową. Ze względu na istotną różnicę między pojęciem "opłaty w wysokości stałej", użytym w art. 130² § 1 i 3 k.p.c., a pojęciem "opłaty stałej", którym posłużono się w ustawie o kosztach sądowych, niedopuszczalne na gruncie wykładni językowej byłoby traktowanie tych terminów jako równoznacznych, sprzeciwia się temu bowiem akceptowany powszechnie w judykaturze i piśmiennictwie zakaz wykładni polegającej na nadawaniu różnym zwrotom tego samego znaczenia.

Nie ma jednocześnie podstaw do odstąpienia od wypracowanej w judykaturze w okresie obowiązywania poprzedniej ustawy o kosztach sądowych definicji pojęcia opłaty w wysokości stałej jako opłaty, której wysokość jest stała, taka sama, jednakowa (por. uchwały z dnia 13 września 2000 r., III CZP 34/00, OSNC 2001, nr 1, poz. 4 i z dnia 20 maja 2003 r., III CZP 16/03, OSNC 2004, nr 3, poz. 33 oraz niepublikowane postanowienia z dnia 5 kwietnia 2001 r., IV CZ 133/00, z dnia 11 lipca 2001 r., V CZ 93/01, z dnia 18 października 2001 r., IV CZ 133/01, z dnia 19 marca 2002 r., IV CZ 24/02 i z dnia 27 czerwca 2002 r., IV CZ 76/02). Kryterium takie spełnia obecnie opłata stała, która określona została w art. 12 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych jako opłata w wysokości jednakowej, niezależnie od wartości przedmiotu sporu lub wartości

przedmiotu zaskarżenia. Kryterium stałej, takiej samej wysokości spełnia także opłata podstawowa, która – w myśl art. 14 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych – wynosi 30 zł. Na gruncie wykładni językowej przyjąć zatem trzeba, że opłata podstawowa jest opłatą w wysokości stałej w rozumieniu art. 130² § 3 k.p.c. Ubocznie tylko należy dodać, że takie rozumienie pojęcia opłaty w wysokości stałej nie stanowi – wbrew pogładowi wyrażanemu niekiedy w piśmiennictwie – rozszerzającej wykładni art. 130² § 3 k.p.c., niedopuszczalnej ze względu na wyjątkowy charakter tego przepisu. Wykładnia rozszerzająca jest wykładnią, która daje szerszy wynik niż wykładnia językowa, pojęcie "opłaty podstawowej" mieści się natomiast w zakresie znaczeniowym pojęcia "opłaty w wysokości stałej".

Za uznaniem opłaty podstawowej za opłatę w wysokości stałej w rozumieniu art. 130² § 3 k.p.c. przemawiają również względy celowościowe. Przypomnieć należy, że celem nowej ustawy o kosztach sądowych było usprawnienie i przyspieszenie postępowania cywilnego. Jako jeden ze środków prowadzących do osiągnięcia tego celu przewidziano obowiązek "samoobliczania" opłat przez profesjonalnych pełnomocników i uiszczania ich bez wezwania pod rygorem zwrotu pisma (art. 130² § 1 k.p.c.) albo odrzucenia środka zaskarżenia lub środka odwoławczego (art. 130² § 3 k.p.c.). Nałożenie na profesjonalnych pełnomocników takiego obowiązku opierało się na założeniu, że można od nich wymagać samodzielnego określenia opłaty należnej od wnoszonego pisma. Odnosząc te uwagi do opłaty podstawowej, należy stwierdzić, że przyjęcie istnienia obowiązku profesjonalnych pełnomocników uiszczania bez wezwania również tej opłaty służy z pewnością usprawnieniu i przyspieszeniu postępowania. Obowiązek ten nie wydaje się także nadmierny, skoro wysokość opłaty podstawowej jest zawsze taka sama i wynosi 30 zł, a obowiązek "samoobliczania" dotyczy również opłaty stosunkowej, której ustalenie wiąże się z dokonaniem pewnych operacji arytmetycznych.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., rozstrzygnął zagadnienie prawne, jak w uchwale.